

ISSN 1993 – 6788

12(78)
2007

АПЕ

**АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ**

Н.В. Гавриленко

N.V. Gavrylenko

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ
АЛЬТЕРНАТИВНИХ
СПОСОБІВ
ОПОДАТКУВАННЯ МАЛИХ
ПІДПРИЄМСТВ

COMPARATIVE ANALYSIS
OF ALTERNATIVE
TAXATION METHODS
FOR SMALL
ENTERPRISES

У статті висвітлено теоретичні положення та практичні пропозиції щодо принципів і методів вибору оптимальної системи оподаткування малих підприємств шляхом визначення математичними методами граничних умов оподаткування. Значну увагу приділено чинникам впливу на податкову базу малого підприємства; розроблено економіко-математичну модель вибору оптимального режиму оподаткування для малих підприємств та проведено аналіз фіскальної та стимулюючої ефективності традиційної й альтернативних спрощених (моноподаткових) технологій для суб'єктів малого підприємництва.

The article highlights the theoretical grounds and practical propositions concerning principles and methods of choosing the optimal system of the small enterprises' taxation applying mathematical methods for determination of the boundary conditions for taxation. Considerable attention is paid to the factors of influence upon the taxation base of a small enterprise; the mathematical-economic model of choosing the optimal tax treatment for small enterprises is built, and the analysis of the fiscal and stimulating efficiency of traditional and alternative simplified (monotax) technologies for small business entities is carried out.

Ключові слова: мале підприємство, єдиний податок, модель, оптимізація, рентабельність, податкові платежі.

Keywords: small enterprise; single tax; model; optimization; payability; tax payments.

Форм. 33. Табл. 2. Рис. 2. Літ. 12.

Постановка проблеми. Альтернативні способи оподаткування передбачають можливість вільного їх вибору суб'єктами підприємницької діяльності. Рішення про їх використання платник приймає самостійно і добровільно, на відміну від повернення до звичайної системи оподаткування, яке у деяких випадках може бути обов'язковим.

Як і будь-яке інше господарське рішення, рішення про перехід на єдиний податок (для юридичних осіб) або ж на єдиний податок чи фіксований прибутковий податок з придбанням патенту (для громадян-підприємців) має бути обґрунтованим і вмотивованим. Цілком природно, що головним чинником, який впливає на ухвалення такого рішення, є економічна доцільність, яка вимірюється зниженням податкових платежів унаслідок зміни системи оподаткування. Однак, цей чинник не є визначальним. Так, трапляються випадки, коли перехід, наприклад, на єдиний податок може призвести навіть до певного збільшення податкових платежів. Незважаючи на це, рішення про перехід приймають, але мотивують його іншими причинами.

Зважаючи на суттєві відмінності оцінки доцільності вибору способу оподаткування для юридичних та фізичних осіб, ці питання необхідно розглянути більш детально.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Неодноразові спроби вітчизняних дослідників побудувати економіко-математичну модель для визначення можливих результатів (економії чи іммобілізації фінансових ресурсів) від переходу на єдиний податок суб'єктами малого підприємництва – юридичними особами – переважно зводяться до обчислення згаданого економічного ефекту за конкретних числових показників фінансово-господарської діяльності, що ускладнює їх застосування для будь-якого платника – малого підприємства. Суть більшості з цих аналітичних розрахунків полягає в порівнянні абсолютної величини (або питомої ваги у виборі) фіскальних вилучень за спрощеної і звичайної схеми оподаткування [3, 24–34; 5, 229; 6, 191–198; 9, 55–59; 11, 65–67; 12, 44–47]. Заслужовує на увагу праця М. Свердана, в якій обґрунтовуються переваги роботи малих підприємств на єдиному і фіксованому податках порівняно зі створенням вільних економічних зон [8]. О. Амоша та В. Вишневецький на підставі проведеного аналізу податкового законодавства в різних країнах світу роблять такий висновок: незважаючи на те, що податкове навантаження на підприємства в Україні є не більшим від аналогічного показника у більшості розвинутих країн світу, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки воно непосильне для більшості підприємств [2].

Невирішені частки загальної проблеми. Об'єктивна необхідність творчого розвитку теорії взаємин між фіском та малим підприємництвом, а також потреба в розробках прикладного характеру, спрямованих на модернізацію оподаткування сфери малого бізнесу з метою максимальної реалізації його фіскального і стимулюючого потенціалу, обумовлюють актуальність теми дослідження та доцільність її вибору. Крім цього, на сьогодні практично відсутній комплексний аналіз фіскальної і стимулюючої ефективності загальноприйнятого порядку та альтернативних радикально спрощених схем оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні, на що, зокрема, вплинула обмеженість адекватних офіційних статистичних даних.

Метою дослідження є розробка економіко-математичної моделі вибору оптимального режиму оподаткування для малих підприємств та аналіз фіскальної і стимулюючої ефективності традиційної й альтернативних спрощених (моноподаткових) технологій для суб'єктів малого підприємництва.

Основні результати дослідження. Для юридичних осіб існують два можливих альтернативних способи оподаткування: єдиний податок (він містить ще одну альтернативу – за бажанням платника податків може бути обрано 6% або 10% його ставки) та загальна система оподаткування. Слід зазначити, що сфери можливого застосування цих способів не збігаються, хоча певною мірою частково перекривають одна одну.

Ухваленню рішення про доцільність переходу на один з альтернативних способів, зазвичай, передують низка етапів. На першому етапі необхідно провести попередній аналіз переваг і недоліків можливих альтернативних способів оподаткування порівняно зі звичайною системою. На другому – необхідно здійснити перевірку об'єктивної можливості переходу на єдиний податок. Тре-

тій етап полягає у порівняльному аналізі двох альтернативних способів оподаткування. На четвертому етапі необхідно провести порівняльні розрахунки економічної ефективності переходу із загальної системи на єдиний податок та на загальну систему оподаткування з єдиного податку. Для цього розраховують суму податкових зобов'язань за всіма податками і зборами, які замінюють єдиним податком. Одержані суми порівнюють із сумами податкових зобов'язань за кожним з альтернативних способів і вибирають оптимальний (з погляду зниження податкових платежів) варіант оподаткування. На п'ятому етапі оцінюють тенденції розвитку господарської діяльності та додаткові чинники, які впливають на прийняття рішення, але не враховані в аналізі порівняльної ефективності переходу. Шостий етап включає рішення про доцільність чи недоцільність переходу на один з альтернативних способів оподаткування.

Головним принципом визначення економічної доцільності переходу на спрощену систему оподаткування, на нашу думку, є порівняння суми податкових платежів за звичайної системи оподаткування із сумою податкових зобов'язань за єдиним податком. При цьому тими податками і зборами, які сплачують незалежно від факту переходу на спрощену систему, можна знехтувати, оскільки сплата практично не впливає на економічний ефект від переходу.

Щоб проаналізувати зміну суми податкових платежів, передусім необхідно визначити очікувані кількісні значення тих техніко-економічних показників, які використовують як об'єкт (базу) оподаткування за всіма податками і зборами, включеними у розрахунок.

Представимо у вигляді формул два згадані варіанти сплати єдиного податку:

$$\text{ЄП(без ПДВ}_B) = 0,06 \times B, \quad (1)$$

$$\text{ЄП'(з ПДВ}_B) = 0,1 \times B, \quad (2)$$

де B – виручка (дані отримуємо з гр. 6 Книги обліку доходів і витрат «Загальна сума виручки та позареалізаційних доходів»).

Керуючись П(С)БО (3 «Звіт про фінансові результати», 15 «Дохід», 16 «Витрати» та найбільше – 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»), змодельюємо структуру доходів від звичайної діяльності суб'єкта малого бізнесу – юридичної особи, яка займається виробництвом і наданням послуг (крім посередницьких) за традиційної системи оподаткування.

$$\begin{aligned} D_{зд} &= (ПВ_B \pm Зм(Зб) + IOB + IZB) + Пр + ПДВ_{пз} = \\ &= (ПВ_B \pm Зм(Зб) + IOB + IZB + Пр) \times 1,2, \end{aligned} \quad (3)^*$$

де $D_{зд}$ – визнані доходи від звичайної діяльності; $Зм(Зб)$ – відповідно зменшення або збільшення залишків незавершеного виробництва і готової продукції; IOB – інші операційні витрати; IZB – інші звичайні витрати; $Пр$ – прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, який ще можна подати через показники виручки («звичайних» доходів із додаванням передоплати та відніманням неоплаченого відвантаження) і рентабельності продажів (P). Оскільки:

* Усі наведені показники узагальнено у Звіті про фінансові результати (форма № 2-м), який підлягає шоквартальній подачі до державних органів статистики.

$$P = \frac{Пр}{Дзд} \times 100 = \frac{Пр}{В} \times 100, \quad (4)$$

$$\text{то звідси} \quad Пр = \frac{Р \times В}{100} = 0,01 \times Р \times В. \quad (5)$$

Податкове зобов'язання нараховане на обсяг продажу за ставкою 20% згідно із Законом України «Про податок на додану вартість» [1], можна визначити за формулою:

$$ПЗ = Дзд \times \frac{20}{120} = В \times \frac{20}{120} \approx 0,1667 \times В. \quad (6)$$

Оскільки сумарні витрати на здійснення звичайної діяльності малого підприємства, скоректовані на зменшення (додається) або збільшення (віднімається) залишків незавершеного виробництва та готової продукції, майже ідентичні повні собівартості реалізації, для зручності умовно назвемо цю частину формули (3) ($ПВ_в \pm 3м(3б) + IOB + I3B$) повною собівартістю звичайної діяльності.

Коли порівняти методики обчислення так званої повної собівартості звичайної діяльності суб'єкта малого підприємництва та суми скоригованих валових витрат (на приріст (убуток) усіх виробничих запасів) і амортизації, то можна помітити, що вони майже ідентичні. Подібно до випадку з доходами, розбіжності між вказаними величинами можуть виникати, головним чином, із приводу попередньої оплати постачальникам (підрядчикам) за сировину, матеріали, напівфабрикати, паливо, енергію, послуги і роботи сторонніх організацій для потреб виробничого характеру, яка підлягає включенню до складу валових витрат підприємства завдяки методу «першої з подій», але не визнається витратами у бухгалтері [10].

Таким чином, з метою розробки універсальної моделі можна з певною достовірністю припустити, що повна собівартість звичайної діяльності малої фірми (з урахуванням передоплати матеріальних і прирівняних до них витрат) дорівнює сумі скоригованих валових витрат ($ВВ$) та амортизаційних відрахувань (A), а прибуток від звичайної діяльності до оподаткування – величині оподатковуваного прибутку, визначеного згідно з вимогами Закону України «Про оподаткування прибутку підприємства»:

$$ПВ_в \pm 3м(3б) + IOB + I3B = ВВ + A. \quad (7)$$

Скореговані валові витрати також можна подати у формалізованому вигляді:

$$ВВ = МЗ \pm Утмц(Птмц) + 3П + Нзп + IB, \quad (8)$$

де $МЗ$ – матеріальні та прирівняні до них витрати, за якими виникає податковий кредит з ПДВ ($ПК$). Звідси:

$$ПК = 0,2 \times МЗ; \quad (9)$$

$Утмц(Птмц)$ – відповідно убуток або приріст балансової вартості покупних товарів, сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, напівфабрикатів, малювальних предметів на складах, у незавершеному виробництві та залишках готової продукції; $3П$ – витрати на оплату праці; $Нзп$ – нарахування на заробіт-

ну плату, які складаються зі збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (Зпф), збору на обов'язкове соціальне страхування (Зсс) для відшкодування витрат, пов'язаних із тимчасовою втратою працездатності, та внесків до державного фонду сприяння зайнятості (Вфз), що обчислювалися за ставками відповідно 33,2, 1,5 та 1,3% витрат на оплату праці, тобто:

$$Нзп = Зпф + Зсс + Вфз = 0,37 \times ЗП. \quad (10)$$

Страхові тарифи від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, (Внвв) обчислюються за ставками відповідно 0,66 та 13,60% (залежно від класу професійного ризику виробництва). Отже, $Нзп = Зпф + Ввб + Втвп + Внвв = \alpha \times ЗП$, де α – сумарний норматив нарахувань на фонд оплати праці, причому в 2007 р. $\alpha \in [0,37; 0,508]$ [10].

ІВ – інші витрати, до складу яких входять податки та обов'язкові платежі (збори), що відносяться на валові витрати виробництва згідно з чинним податковим законодавством і не сплачуються при переході на єдиний податок. До того ж, зазначені податкові платежі залежать від виручки і їх можна виразити через цей показник (для виробничих підприємств). Решта – мають надто індивідуальний порядок обчислення, щоб їх можна було врахувати в загальній математичній моделі. Так, ПЗ – плата за землю залежить від розміру грошової оцінки земельної ділянки та ставки податку; Зпр – збір за використання природних ресурсів – від їх виду, обсягів використання та ставок; Вфзі – збір у Фонд соцзахисту інвалідів – від того чи були створені робочі місця відповідно до встановленого ліміту для інвалідів на конкретному підприємстві; Зрот – збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів – від кількості таких об'єктів у конкретного суб'єкта підприємництва та розміру збору; Пком – комунальний податок – від чисельності працюючих, розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян і податкової ставки. Тому конкретний платник повинен враховувати їх індивідуально. У даному випадку вважатимемо їх певною сталою величиною:

$$\sum П = Пз + Зпр + Вфзі + Зрот + Пком. \quad (11)$$

Тоді величину інших витрат можна подати, як $ІВ = \sum П$ (для сучасних умов).

Необхідно уточнити, що при виведенні формули структури валових витрат ми свідомо абстрагувалися від окремих статей затрат – витрат на відрядження, відсотків за користування кредитами та інших, а також окремих податків і зборів (переважно місцевих), які справляються за спрощеного оподаткування на загальних підставах. Вважаємо, що для переважної більшості малих суб'єктів господарювання вони, як правило, є малозначущими. Тому їхнє ігнорування істотно не вплине на результати оцінки. У разі необхідності в модель можна внести відповідні корективи.

Запишемо формулу (3) з урахуванням усіх можливих заміन:

$$В = МЗ \pm Утмц(Птмц) + (\alpha + 1) \times ЗП + 0,1667 \times В + 0,01 \times З \times В + \sum П + А. \quad (12)$$

* Мале підприємство, використовуючи модель вибору оптимального режиму оподаткування, повинне самостійно визначити індивідуальний сумарний норматив нарахувань на фонд оплати праці. Знайдене значення необхідно підставити у виведені формули замість змінної α і провести відповідні обчислення.

Допоміжні моделі, які відповідають співвідношенням (3), (12), є основою для побудови узагальненої економіко-математичної моделі оптимізації оподаткування для підприємств виробничої сфери – суб'єктів малого підприємництва.

Головний принцип, покладений в основу оцінки вигідності переходу на єдиний податок, полягає в порівнянні величин чистого прибутку (прибутку після сплати податків), який залишається малому підприємству при справлянні одного паушального платежу та за традиційної системи розрахунків із державною скарбницею.

Виходячи з наведених вище позначень, формул і уніфікованої ставки податку на прибуток (25%), суму чистого прибутку за загальностановленого порядку оподаткування ($ЧПтр$) можна виразити рівнянням:

$$\begin{aligned} ЧПтр &= (B - ПДВ_{пз} - BB - A) - ПнП = Пр - 0,25 \times Пр = \\ &= 0,01 \times P \times B - 0,25 \times 0,01 \times P \times B = 0,0075 \times P \times B. \end{aligned} \quad (13)$$

Наявність двох можливих способів сплати єдиного податку вимагає індивідуального підходу до моделювання вибору оптимального податкового навантаження для кожного з варіантів. Так, для малих підприємств, які переважно співпрацюють з контрагентами-платниками ПДВ, значно привабливішим є застосування ставки 6% разом зі сплатою ПДВ на загальних підставах. Адже цей метод дає право покупцям (замовникам) на податковий кредит. У розглянутому випадку єдиний податок, крім податку на прибуток, замінює інші податки та збори, котрі відносяться на валові витрати, про що згадувалося раніше. Тому формула визначення чистого прибутку ($ЧПеп$) для малої фірми – юридичної особи, яка обрала варіант сплати єдиного податку за ставкою 6%, набере вигляду:

$$\begin{aligned} ЧПеп &= B - ПДВ_{пз} - (BB - Нзп - IB) - A - \text{ЄП(безПДВ}_6) = \\ &= \underbrace{(B - ПДВ_{пз} - BB - A)}_{\text{Прибуток}} + 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,06 \times B = \\ &= 0,01 \times P \times B + 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,0417 \times B. \end{aligned} \quad (14)$$

Зрозуміло, що перехід на спрощену систему оподаткування буде вигідним (отримання додаткового прибутку) за умови, що $ЧПеп - ЧПтр > 0$. Підставивши у нерівність вирази з рівнянь (12), (13), отримаємо:

$$\begin{aligned} 0,01 \times P \times B + 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,0417 \times B - 0,0075 \times P \times B &> 0; \\ 0,0025 \times P \times B + 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,0417 \times B &> 0. \end{aligned} \quad (15)$$

Після нескладних математичних перетворень нерівність (15) набуде вигляду:

$$B > \frac{-0,37 \times ЗП - \sum П}{0,0025 \times P - 0,0417}. \quad (16)$$

Оскільки змінні B , $ЗП$ і $\sum П$ не можуть бути від'ємними числами, то чисельник нерівності завжди буде мати від'ємне значення. Отже, за будь-якого позитивного значення знаменника нерівність (16) буде виконуватися. Це означає, що в момент запровадження оновленої методики справляння єдиного податку за $0,0025 \times P - 0,0417 > 0$; $P > 13,9\%$ перехід на сплату єдиного податку за ставкою 6% був завжди вигідним, незалежно від числових параметрів інших змінних.

У даний час за $P > 20\%$ мале підприємство сфери виробництва (або послуг), зацікавлене у перебуванні в системі ПДВ з метою отримання додаткових фінансових ресурсів, може без проведення трудомістких обчислень обрати альтернативний фіскальний режим – єдиний податок у розмірі 6% від виручки. Однак, це не означає, що за менш рентабельної діяльності перехід малого підприємства на вищезгаданий варіант спрощеного оподаткування буде невідповідним.

Для більшої наочності продемонструємо це на прикладі умовного промислового підприємства з усередненими фінансово-господарськими показниками, застосувавши метод графічного зображення. Так, у 2005 р. середньорічна сума доходів (виручки) від звичайної діяльності (або B) в розрахунку на одне промислове підприємство по Миколаївській області дорівнювала приблизно 244,2 тис. грн., сума матеріальних затрат ($MЗ$) – 67,7 тис. грн. і витрат на оплату праці ($ЗП$) – 27,1 тис. грн. Припустимо також, що $\sum П = 3,5$ тис. грн. [10].

За допомогою нерівності (16) з'ясуємо, перевищення якого рівня рентабельності продажів забезпечує вигоду від вибору 6% єдиного податку:

$$244200 > \frac{-0,332 \times 27100 - 3500}{0,0025 \times P - 0,06}; P \gg 3,53\%$$

Побудуємо графіки залежності розміру чистого прибутку після оподаткування, отриманого умовним промисловим малим підприємством, при застосуванні загальноновстановленої ($ЧПтр$) та спрощеної ($ЧПеп$) систем оподаткування, використавши виведені формули (13) та (14) (рис. 1).

Таблиця 1. Порівняння чистого прибутку малого підприємства при застосуванні загальної системи оподаткування та 6% єдиного податку

Р, %	-10	-5	0	3,53	5	10	15	20
ЧПеп, грн.	-25682	-13606	-1396	7224	10814	23024	35234	47444
ЧПтр, грн.	-18315	-915	0	646	915	18315	27472	36630

Проведемо аналогічні розрахунки для варіанта справляння єдиного податку в розмірі 10% від виторгу. Отже, на відміну від попереднього варіанта, формула обчислення чистого прибутку ($ЧПеп'$) дещо зміниться:

$$\begin{aligned} ЧПеп' &= B - (BV - Hзп - IB + ПДВ_{пк}) - A - \epsilon П / (\epsilon ПДВ_{б}) = \\ &= (B - BV - A) + 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,2 \times MЗ - 0,1 \times B = \\ &= 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,2 \times MЗ - 0,0817 \times B = \\ &= 0,01 \times P \times B + 0,36 \times ЗП + \sum П + 0,085 \times B - 0,2 \times MЗ. \end{aligned} \quad (17)$$

Аналогічно повинна виконуватися нерівність $ЧПеп' - ЧПтр > 0$, в яку підставимо значення з рівнянь (13) і (17):

$$\begin{aligned} 0,01 \times P \times B + 0,37 \times ЗП + \sum П - 0,085 \times B - 0,2 \times MЗ - 0,075 \times P \times B &> 0; \\ 0,003 \times P \times B + 0,37 \times ЗП + \sum П + 0,085 \times B - 0,2 \times MЗ &> 0; \end{aligned} \quad (18)$$

$$B > \frac{-0,37 \times ЗП - \sum П + 0,2 \times MЗ}{0,003 \times P + 0,085}. \quad (19)$$

Оскільки всі змінні не можуть бути від'ємними числами (крім P для випадків збиткової діяльності), то нерівність буде завжди виконуватися за:

$$\begin{cases} -0,37 \times 3П - \sum П + 0,2 \times МЗ > 0, \\ 0,003 \times Р + 0,085 < 0; \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} МЗ > 1,825 \times 3П + 5 \times \sum П, \\ Р < -28,33; \end{cases} \quad (20)$$

або

$$\begin{cases} -0,37 \times 3П - \sum П + 0,2 \times МЗ < 0, \\ 0,003 \times Р + 0,085 > 0; \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} МЗ < 1,825 \times 3П + 5 \times \sum П, \\ Р > -28,33. \end{cases} \quad (21)$$

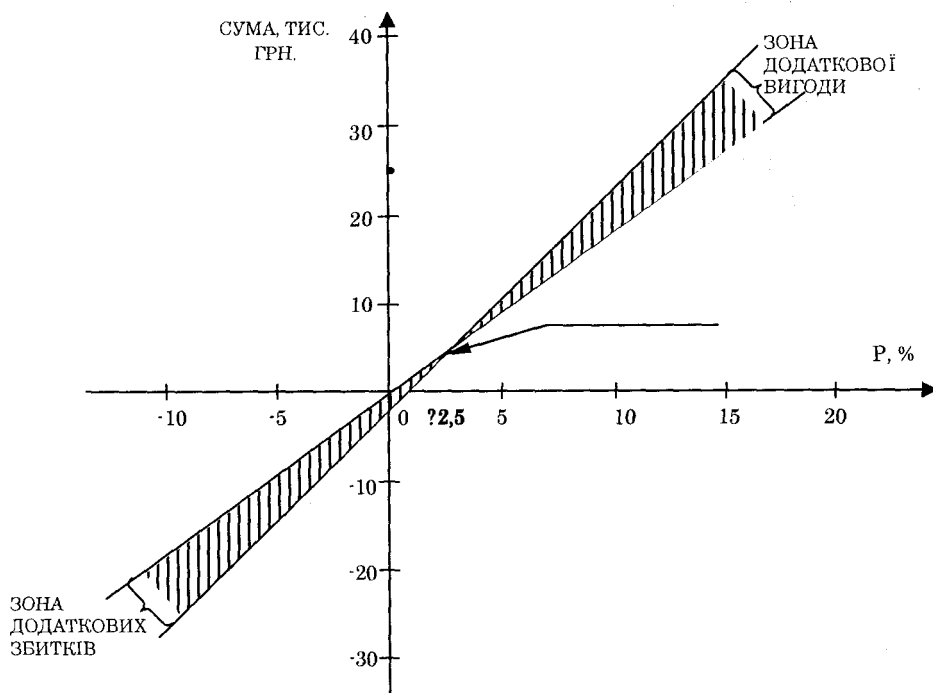

Рис. 1. Залежність величини чистого прибутку за традиційної та спрощеної систем оподаткування (єдиний податок за ставкою 6%) від рівня рентабельності продажів

Зрозуміло, що працювати з $Р < -28,33\%$ (як і взагалі з від'ємними показниками рентабельності) немає сенсу, бо це — шлях до банкрутства. Тому перехід на сплату 10% єдиного податку буде завжди доцільним за виконання умови $МЗ < 1,825 \times 3П + 5 \times \sum П$. Можна знайти й іншу умову, за дотримання якої нерівність (21) завжди буде вірною. Для цього виразимо $МЗ$ через інші змінні і підставимо у нерівність (21).

$$0,003 \times Р \times В + 0,37 \times 3П + \sum П + 0,0667 \times В - 0,2 \times МЗ > 0; \quad (22)$$

$$В > \frac{-0,37 \times 3П - \sum П + 0,2 \times МЗ}{0,003 \times Р + 0,0667}. \quad (23)$$

Після чого аналогічно замінимо у нерівності (22) змінну $МЗ$ за допомогою формули (12):

$$0,003 \times Р \times В + 0,37 \times 3П + \sum П + 0,0667 \times В - 0,2 \times (В - (\pm Утмц(Птмц))) - (\alpha + 1) \times 3П - 0,1667 \times В - 0,01 \times Р \times В - \sum П - А > 0. \quad (24)$$

Спростивши нерівність (24) одержимо:

$$0,005 \times P \times B + (0,2 \times \alpha + 0,52) \times 3П + 1,2 \times \sum П + 0,2 \times A \pm 0,2 \times УТМЦ(ПТМЦ) - 0,1 \times B > 0; \quad (25)$$

$$B > \frac{-(0,2 \times A + 0,52) \times 3П - 1,2 \times \sum П - 0,2 \times A - 0,2 \times (\pm УТМЦ(ПТМЦ))}{0,005 \times P - 0,1}. \quad (26)$$

Таким чином, за аналогією з попередніми розрахунками, на даний час буде доцільним перехід на спрощене оподаткування за ставкою 10% за рентабельності, яка перевищує 20%, а в інших випадках — за виконання умови $МЗ < 1,6 \times 3П + 5 \times \sum П$.

Як і у випадку зі ставкою 6%, розрахуємо критичний рівень рентабельності, перевищення якого гарантує економічну вигоду від вибору 10% інтегрованого податку, використовуючи нерівність (26) та конкретні цифрові дані з попереднього прикладу:

$$244200 > \frac{-0,332 \times 27100 - 3500 + 0,2 \times 244200}{0,003 \times P + 0,0667}; \quad P > \approx -5,8\%.$$

Графічне вирішення вказаної задачі відображене на рис. 2.

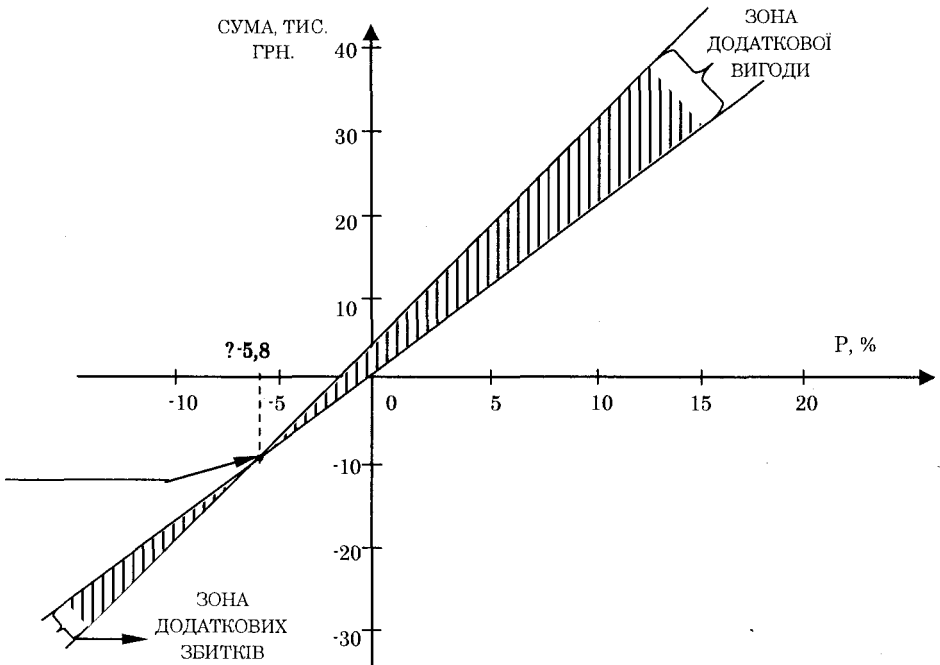

Рис. 2. Залежність величини чистого прибутку за традиційної та спрощеної систем оподаткування (єдиний податок за ставкою 10%) від рівня рентабельності продажів

Вище було коротко охарактеризовано, для яких малих фірм вигідніше переходити на справляння єдиного податку за ставками 6 або 10% відповідно (звичайно, якщо за будь-якого варіанту спрощеної схеми оподаткування вони отримують додатковий прибуток). Коли ж суб'єкту господарювання необхідно

обрати найоптимальніший варіант, враховують ще один нюанс. Сплата єдиного податку за ставкою 10% дозволяє уникнути ПДВ, але при цьому податкова ставка зростає на 4 пункти. Таким чином, додаткову економію фінансових ресурсів порівняно з переходом на нижчу ставку (6%) можна отримати, якщо $ПДВ_Б > 0,04 \times B$.

Оскільки, згідно із Закону України «Про податок на додану вартість» [1]:

$$ПДВ_Б = ПЗ - ПК = 0,1667 \times B - 0,2 \times МЗ, \quad (27)$$

то, замінивши ліву частину початкової нерівності, отримаємо:

$$0,1667 \times B - 0,2 \times МЗ > 0,04 \times B; \frac{МЗ}{B} < 0,6333. \quad (28)$$

Іншими словами, щоб одержати додаткову вигоду від застосування ставки 10%, питома вага матеріальних і прирівняних до них витрат, за якими виникає податковий кредит, повинна бути меншою від 63,33% виручки.

Таблиця 2. Порівняння чистого прибутку малого підприємства при застосуванні загальної системи оподаткування та 10% єдиного податку

Р, %	-10	-5,8	-5	0	5	10	15	20
ЧПеп', грн.	-93314	-62545	-56684	-2005	16575	53206	89835	126465
ЧПтр, грн.	-18315	-5696	-9150	0	9150	18315	27427	36630

Аналогічно можна вивести нерівності для дослідження економічного ефекту від вибору варіанту справляння єдиного податку в розмірі 10% від ви- торгу з одночасним зменшенням ціни реалізації на суму «вихідного» ПДВ (ПЗ), відповідно до сучасних реалій оподаткування. Використавши в обчис- леннях змінну МЗ, отримаємо:

$$0,003 \times P \times B + 0,332 \times 3П + \sum П - 0,1 \times B \times МЗ > 0; \quad (29)$$

$$B > \frac{-0,332 \times 3П - \sum П + 0,2 \times МЗ}{0,003 \times P - 0,1}. \quad (30)$$

Розв'язками, за яких нерівність (30) буде завжди вірною, є дві системи простих нерівностей:

$$\begin{cases} МЗ > 1,6 \times 3П + 5 \times \sum П, \text{ або } \begin{cases} МЗ < 1,6 \times 3П + 5 \times \sum П, \\ P > 33,33. \end{cases} \\ P < 33,33; \end{cases} \quad (31)$$

Нерівність (28), записана без змінної МЗ (після проведення її заміни з вико- ристанням формули (12)), після зведення подібних членів матиме такий вигляд:

$$0,005 \times P \times B + (0,2 \times \alpha + 0,52) \times 3П + 1,2 \times \sum П + 0,2 \times A \pm 0,2 \times У_{тмц}(П_{тмц}) - 0,2667 \times B > 0; \quad (32)$$

$$B > \frac{-(0,2 \times \alpha + 0,52) \times 3П - 1,2 \times \sum П - 0,2 \times A - 0,2 \times (\pm У_{тмц}(П_{тмц}))}{0,005 \times P - 0,2667}. \quad (33)$$

Отже, «точкою безумовного переходу» на названу схему сплати універ- сального податкового платежу буде рівень рентабельності вищий від 53,34%. За нижчої рентабельності слід провести перевірку систем нерівностей.

Висновки. У результаті окремих трансформацій у вітчизняній податковій по- дітці показники фінансово-господарської діяльності перемістилась у бік вищо- го рівня рентабельності для будь-якого із розглянутих варіантів паушального по-

датку з обороту. Якщо порівняти проаналізовані вище умови для здійснення такого вибору, то можна переконалися, що останнім часом коло платників, яким це було безперечно вигідно, дещо звузилося. Тобто теза щодо зниження привабливості радикально спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу ще раз підтверджується за допомогою методів математичної формалізації.

Необхідно наголосити, що знайдені параметри окремих показників фінансово-господарської діяльності, за яких застосування єдиного податку технології завжди дає певний позитивний ефект, по-перше, задовольнятимуть не всіх платників — суб'єктів малого підприємництва зі статусом юридичної особи, які вирішили оцінити доцільність вибору альтернативного оподаткування. По-друге, вони не дають відповіді на питання про величину економії (імобілізації) фінансових ресурсів. Якщо попередні умови не виконуються, потрібно підставити конкретні числові дані у виведені нерівності (залежно від того, який варіант сплати єдиного податку є, на думку платника, найбільш адекватним його умовам господарювання).

В Україні проблема вибору оптимального податкового режиму також залежить від організаційно-правової форми суб'єкта підприємництва. Якщо для приватних підприємців розрахувати максимально можливу частку єдиного податку у граничній виручці від реалізації (500 тис. грн.), то за умови найвищої ставки податку (200 грн.) та найбільшої кількості найманих осіб (10 осіб) вона становитиме приблизно 2,9%. І це за можливості добровільного вибору ПДВ, тоді як мала фірма з юридичним статусом повинна сплачувати 6% (плюс ПДВ) або 10% від виторгу. Закономірно, що після введення єдиного податку почастишали випадки реєстрації власників (засновників) малих підприємств чи пов'язаних з ними осіб як підприємців — фізичних осіб — і оформлення на них всієї фінансово-господарської діяльності фірм.

1. Про податок на додану вартість: Закон України від 3.04.1997 №168/97-ВР зі змінами від 6.06.2007 // zakon1.gov.rada.ua.
2. Амоша О., Вишневецький В. До питання оцінки рівня податків в Україні // Економіка України.— 2002.— №8.— С. 11—19.
3. Браславець О.Ю. Фінансові інтереси суб'єктів господарювання та оптимізація податкових платежів // Актуальні проблеми економіки.— 2001.— №9—10.— С. 24—34.
4. Винокуров Д. Податкова оптимізація // Податки та бухгалтерський облік.— Спецвипуск.— 2002.— №5(53).— 11 березня.— С. 2—47.
5. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. — Тернопіль: Економічна думка, 2000.
6. Квасовський О.Р. Ефективне оподаткування малого бізнесу в умовах ринкової трансформації // Регіональна економіка.— 2000.— №4.— С. 191—198.
7. Лисюк В.С. Особливості методики розрахунку податкового тягара // Фінанси України.— 2000.— №11.— С. 79—85.
8. Свердан М. Нетрадиційні методи економічного розвитку // Економіка України.— 2003.— №1.— С. 42—47.
9. Сенчуков В. Оптимальна система оподаткування // Економіка України.— 1999.— №3.— С. 55—59.
10. Статистика / Головне управління статистики у Миколаївській області // www.stat.nk.ukrpack.net.
11. Трегубчук В., Мороз О., Матвійчук С., Швейкіна Л. Про ефективність системи спрощеного оподаткування малого бізнесу // Економіка і прогнозування.— 2001.— №2.— С. 65—77.
12. Трошин. А.В. Сравнительный анализ определения налоговой нагрузки на предприятия // Финансы.— 2000.— №5.— С. 44—47.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2007.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у 2000 році. Виходить щомісяця.
Індекс журналу в каталозі передплатних видань України – 21542

УДК 330 Статті, опубліковані в журналі, зараховуються як фахові з економічних наук
(підстава: Постанова ВАК України № 1–05/10 від 10.12.2003 р.)

ISSN 1993-6788 Журнал 1 березня 2007 року зареєстровано в Міжнародному центрі
періодичних видань (ISSN International Centre, м. Париж).

Засновник і видавець: ВНЗ «Національна академія управління»
Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26
Голова редакційно-видавничої ради **С.А. Єрохін**
Свідоцтво про реєстрацію KB № 4371 від 11.07.2000

Редакційна колегія:

Єрмошенко Микола Миколайович	- головний редактор доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.
Бурлака Григорій Григорович	- заступник головного редактора доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
Базиліук Антоніна Василівна	- доктор економічних наук, професор
Будкін Віктор Сергійович	- доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
Герасименко Сергій Сергійович	- доктор економічних наук, професор
Дорофійенко В'ячеслав Володимирович	- доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України
Єрохін Сергій Аркадійович	- доктор економічних наук, доцент
Кваснюк Борис Євгенович	- доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України
Козаченко Іван Петрович	- доктор юридичних наук, професор
Кононенко Віталій Іванович	- доктор економічних наук, професор
Кириченко Олександр Анатолійович	- доктор економічних наук, професор
Краснокутська Олена Іванівна	- доктор економічних наук, професор
Лопатін Олексій Костянтинович	- доктор фізико-математичних наук, професор
Мищенко Володимир Іванович	- доктор економічних наук, професор
Сахаров Вадим Євгенович	- кандидат економічних наук, доцент
Супрун Василь Павлович	- доктор економічних наук, професор
Сопко Василь Васильович	- доктор економічних наук, професор

Адреса редакції: Україна, 01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26. к. 401
Тел., факс (044) 254-31-96; 280-80-56; 288-94-98
E-mail: eco@nam.kiev.ua; <http://eco-science.net>
Секретар редакції **О.О. Кривонос**
Комп'ютерний набір та верстка **О.О. Кривонос**
Літературний редактор **Н.М. Железняк**
Коректор **Д.М. Прохорова**

Рекомендовано до друку вченою радою ВНЗ «Національна академія управління»

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей.
Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.
Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції.
Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодатель.

Підписано до друку 7.12.2007. Обл.-вид. арк. 15,1. Ум. друк. арк. 14,3. Замовлення № 254
Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 1000 прим. Формат 70х100 мм.

Віддруковано у АТЗТ "Атопол", 0360, м. Київ, бул. І. Лєсе 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 12(78)

2007

З М І С Т

Від редакції 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- Бурлака В.Г.
Проблемы и пути повышения конкурентоспособности экономики Украины 5
- Галуза С.Г., Микрюкова Е.А.
Инновационно-инвестиционные приоритеты трансформационной экономики 12
- Іваноньків О.О.
Зарубіжний досвід розвитку економічних систем на інноваційній основі 23

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

- Венгер В.В.
Аналіз технологічної структури металургійних підприємств України 31
- Гавриленко Н.В.
Порівняльний аналіз альтернативних способів оподаткування малих підприємств 42
- Кушнерук А.С.
Механізм застосування промислового маркетингу у розвитку корпоративних підприємств: структура, задачі, функції, принципи, особливості 53

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

- Ревко Т.В.
Ресурсозбереження в забезпеченні екологічної безпеки країни 61

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

- Гоц Н.Є., Бубела Т.З., Микійчук М.М., Бойко Т.Г.
Перспективи розвитку сільського туризму в Україні 67
- Колосок А.М.
Соціально-трудове партнерство як елемент договірної процесу 76

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

- Д'яконова І.І.
Банківський нагляд і регулювання: світовий досвід 84
- Коваленко В.В., Крухмаль О.В.
Оцінка фінансової стійкості банківської установи
для розробки антикризової стратегії її діяльності 95
- Мельник П.В., Береславська О.І.
Міжнародні резерви України: обсяги і структура 108